

RIKSADVOKATEN

REF.:

VÅR REF.:
14488448 375/19-63

DATO:
3. mai 2019

DOK.NR.

HENVENDELSER TIL RIKSADVOKATEN I NORGE I ANLEDNING AVGJØRELSE

Det vises til riksadvokatens avgjørelse 26. februar 2019 i klagesak 14488448, og Deres etterfølgende brev hit. Riksadvokaten har til orientering mottatt flere henvendelser, og finner det hensiktsmessig å gi en felles redegjørelse til de respektive avsenderne.

Saksgangen

Riksadvokaten er øverste ansvarlige for påtalemyndigheten i Norge, og straffesaksbehandlingen ligger under vårt ansvarsområde.

Som klageinstans for avgjørelser truffet på statsadvokatnivå, realitetsbehandlet riksadvokaten den aktuelle saken 26. februar d.å. (Selv om klageretten i utgangspunktet var uttømt (klageinstansens vedtak kan ikke påklages etter straffeprosessloven) behandlet vi like fullt saken fordi vi har stor oppmerksomhet mot den aktuelle problemstilling.) I vedtaket redegjorde vi for hvorledes straffeloven § 185 om hatefulle ytringer er å forstå, herunder at hensynet til ytringsfrihet innebærer at bestemmelsens nedslagsfelt vil være de mest hatefulle ytringene og som er kvalifisert krenkende. Deretter foretok vi en konkret og helhetlig vurdering av de aktuelle utsagn, hvor momenter som ordlyd og kontekst ble vektlagt. Vår konklusjon var at de ytringer saken gjaldt ikke ble vurdert som straffbare. Samtidig er riksadvokaten ikke uten forståelse for at interesseorganisasjoner, trossamfunn og andre reagerte med å inngi anmeldelser, se følgende passus i vedtaket:

Samfunnet har over tid sett en økning av hatefulle ytringer, ikke minst på internett, og det er derfor nødvendig å følge denne negative utviklingen nøye. Politiet må ha et våkent øye til nye utsagn av tilsvarende art. Det er ingen tvil om at jøder som folkegruppe over tid ofte har vært utsatt for mange ulike ytringer av negativ karakter, de utgjør en liten minoritet her i landet og de fortjener derfor et særlig vern. Riksadvokaten minner i den forbindelse om viktigheten av at slike utsagn ses i en bredere kontekst, og ved eventuelle nye anmeldelser med karakter av antisemittisme – jødehat – bør det vurderes innhentet sakkyndige uttalelser som kan bidra til å belyse budskapet i sin rette sammenheng.

Riksadvokatens avgjørelse er til orientering endelig etter reglene i vår straffeprosesslov, og kan ikke påklages videre.

Riksadvokatens merknader

Det er ingen tradisjon i vår etat for å diskutere egne avgjørelser, bl.a. av hensyn til uskyldspresumpsjonen og faren for forhåndsprosedyre. Heller ikke i denne saken redegjør vi ytterligere for innholdet og de avveininger som ble foretatt i den konkrete saken, likevel med en viktig presisering:

I vedtaket heter det følgende:

Når riksadvokaten likevel har kommet til at nevnte ytring ikke er straffbar, har det blant annet sammenheng med at utsagnet kan ha en iboende tvetydighet. Det retter seg tilsynelatende mot jøder, men kan også sies å ha staten Israel og misnøye med den politikk som der føres som adressat. Utsagnet ble for øvrig dementert kort tid etter at det var uttalt, og dette må også vektlegges.

Intensjon med ovennevnte påpekning var at ytringene i den aktuelle saken hadde en form og en innramming som i noen grad kunne åpne for tolkningstvil. Som kjent skal all tvil komme den mistenkte til gode ved en strafferettslig bedømmelse og bevisbyrden påhviler påtalemyndigheten. Vi var ikke fremmede for at en mulig strategi fra mistenkte ved en eventuell rettslig behandling ville være en forklaring i den retning. Som illustrasjon på en mulig tolkningstvil viste vi til eksempelet med Israel. I ettertid ser vi at denne illustrasjon ikke var den beste. Riksadvokaten understreker at dette på ingen måte var avgjørende for sakens utfall, og dette embetet har meget klart for seg at jøder som gruppe ikke skal identifiseres med staten Israels politikk. I den grad våre bemerkninger har gitt foranledning til feilaktige slutninger i motsatt retning, beklages dette.

Ytringsfriheten står som nevnt sterkt i Norge, og norske domstoler har (med rette) lagt avgjørende vekt ikke bare på selve utsagnet, men også på hvilken kontekst ytringene fremkom. Det er de kvalifisert krenkende ytringene som utgjør nedslagsfeltet til den aktuelle straffebestemmelsen. Samtidig er dette et rettsområde i stor utvikling, og det er viktig for påtalemyndigheten å velge ut de rette sakene for om mulig å klargjøre hvor grensene for straffansvaret går. Vår vurdering var som nevnt at denne saken ikke var egnet til å bidra til slik avklaring.

Riksadvokaten håper dette svar bidrar til at det noe ufullstendige bildet som har versert i det offentlige rom omkring vedtakets substans og materielle innhold kan korrigeres, og at de berørte og andre impliserte fortsatt kan ha tillit til den norske rettsprosessen. De henvendelser vi har mottatt og kopi av denne redegjørelse vil bli arkivert sammen med sakens dokumenter.

Møte

De berørte, representert ved Det Mosaiske Trossamfund og Antirasistisk senter, er til orientering begge invitert til et fellesmøte her hos oss i mai måned. Vi ser fram til på *generelt grunnlag* å diskutere påtalemyndighetens og rettsvesenets håndtering av saker som omhandler hatefulle ytringer. Dette er en problemstilling som har opptatt Riksadvokatembetet over år, og undertegnede riksadvokat har prosedert flere slike saker for Høyesterett i plenum.

Med vennlig hilsen

Tor-Aksel Busch

Reidar Bruusgaard